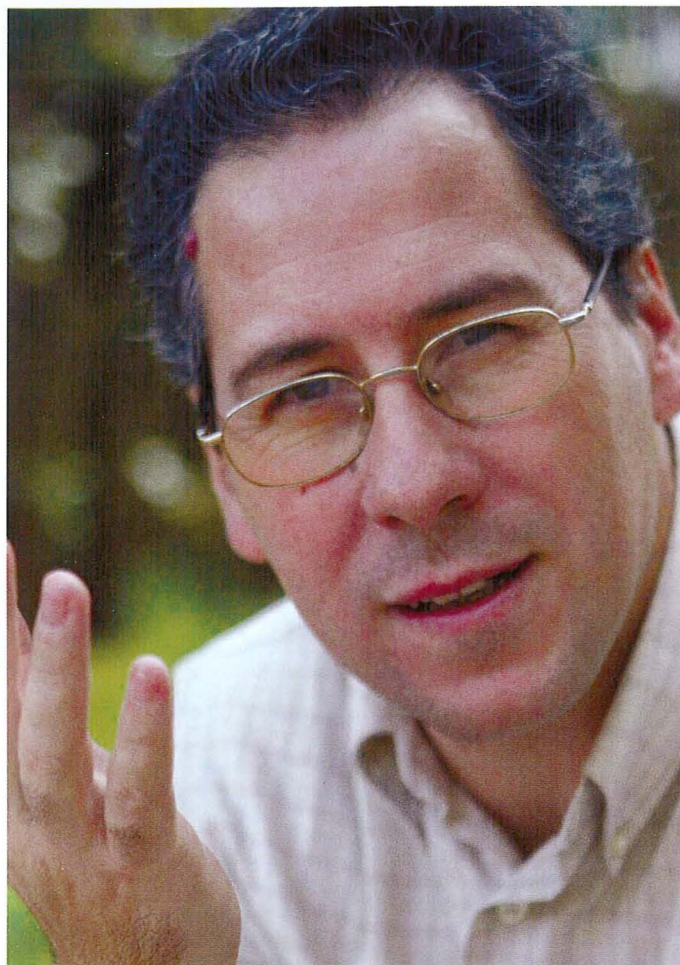

PLAÇA MAJOR

ANY XI. Núm 32 revista de cultura i festa . federació colles de castelló . tardor 2006

SUMARI

- 2 Manel
- 3 Tot és possible
- 4 *In memoriam* d'una bona persona (i un bon lletraferit)
- 5 Cants espirituals de la nostra tradició
- 7 Elements per a un record
- 8 El viatge de la vida de Manel Garcia Grau
- 9 Una veu que viu allà on el vers habita
- 10 Viatge amb Manel
- 12 Mar endins
- 13 Manel
- 15 Abraçades compromeses
- 16 Un cor generós
- 17 L'home que cultivava poetes
- 18 Correspondències. La memòria
- 19 Perfils d'un poeta

EN EL NOM DELS MOTS

El destí li tenia reservat una mala passada. La maleïda malaltia, finalment, li guanyar la partida. L'home del combat irredempt va perdre l'última batalla.

El missatge que Manel ens deixa és clar i directe: lluiteu, companys i companyes que cap combat no es guanya sinó és amb la perseverança. Ens ho va demostrar fins l'últim alè de la seua vida.

Que difícil se'ns fa pensar en aquells que ens han deixat, quan encara el dolor empelta els nostres cors. Però ara és temps per al record i per a la reivindicació. Amb motiu del seu traspàs, ens hem aplegat una colla d'amics i ens hem posat a la tasca difícil d'esmerçar esforços per tal d'enplenar el buit que ens deixa la seua marxa. És segur que no estan tots els que sou, però aquest gest només pretén encendre la flama, reivindicar l'obra i la vida de Manel, perquè ajude a dignificar la seua memòria.

Tots hem crescut una mica al seu costat: mestre, escriptor, poeta, amic, activista cultural, pare de família, home de país, company... La tasca de Manel ultrapassa qualsevol comparació. Des de la ràbia, o des del record, des del sentiment de gratitud i de companyonia la seua petjada perviurà.

La revista de tardor que ara us presentem és un homenatge senzill, però sentit a la figura de Manel Garcia Grau. Un home de compromís ferm, que ens ha deixat l'eina del combat com a penyora. Caldrà anar embastant, a poc a poc el seu mestratge.

Mentre pensem en ell, mentre visquem amb el solatge dels seus mots, el seu nom perviurà sempre, perquè:

*Tot està dit i tot resta en silenci.
I al mig de la sala els espills
retornen la mirada de les paraules.*

JOSEP PORCAR

Manel

Vaig anar a l'Esperança, l'església de Castelló on tanta gent li vam donar l'últim adéu al poeta Manel Garcia Grau. Han passat tres dies des del soterrament, i continua sent per a mi difícilíssim escriure algunes paraules que no acaben traïnt els sentiments que durant un temps vam compartir. Se'm cau el cor a terra cada vegada que recorde els rostres de dolor d'aquell dia; no oblidaré mai el de la seua dona, recitant els seus versos, la seua família, professors, alumnes, amics, escriptors... A Manel no el vaig tenir de professor, però, ja veus, quan li van guardonar «*Els noms insondables*» en els premis *Octubre*, vaig saber que impartia en el mateix institut de secundària del què jo era alumne. De fet, quan vaig començar a interessar-me per la poesia, diria que «*Els noms insondables*» va ser, després del «*Llibre de meravelles*» de Vicent Andrés Estelles i el «*Refugi absent*» de Marc Granell, el tercer poemari que vaig comprar i llegir. Manel Garcia Grau, com Gaspar Jaen, Lluís Roda o Granell, va influir decisivament en l'estil dels meus primers versos, em recomanava lectures i m'animava a presentar-me a premis. Més tard, em vaig traslladar a València, a la universitat, i ens distanciàrem un poc. Des d'aleshores no havia tornat a tenir relació amb ell, per decisions personals alienes que no vénen ara al cas. La justícia, en la vida, no existeix i déu, els déus, o Qui Siga, s'ha emportat a una bona persona, bona persona de veritat, i a un bon poeta. Recorde que en un partit, fa anys, de futbol sala a l'institut, entre professors i alumnes, Manel corria a cent per hora amb la pilota als peus i que un contrari li va posar la cameta; va caure i es va alçar rapidíssim, sagnant pels genolls. Quan un altre professor li va dir que no calia tant, que solament era un partidet, ell va contestar: «*Jo és que no ho puc evitar: sempre jugue amb molta sang*». També els seus versos estan escrits amb molta sang, la sang d'un home que ha viscut intensament. Com a ell li agradava dir, recordant Whitman: *ara no estàs tocant un llibre, toques a un home*. Quan llegim a Manel estem tocant a Manel. Viu ja per sempre.

Josep Porcar

Revista quadrimestral
Tardor de 2006
Any XI, número 32
Castelló de la Plana (la Plana Alta)
Tiratge de 500 exemplars

President Juanjo Trilles

Director Joan Bta. Campos i Cruaïnes

Consell de redacció

Manuel Carceller Safont Antoni Royo Pérez Antoni Àguila
Joan Josep Trilles Font Sònia Sanz i Alegre

Dibuixos

Luis Vellón, Neus Cruaïnes, José Alonso, Belén Marmaneu

Idea de portada, Xipell

Edita

Federació Colles de Castelló

Imprimeix

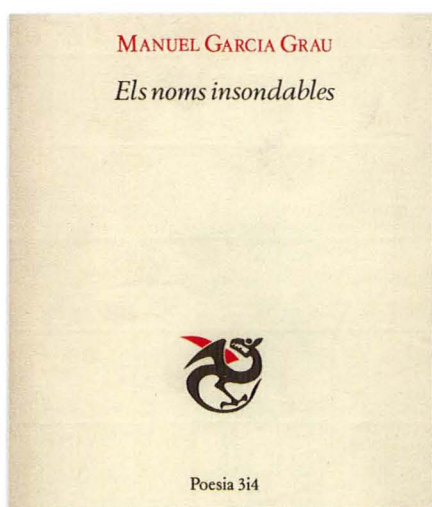
Graphic Group, S.A. - Pol. Ind. Els Xiprers, 12 - Castelló
Dip. Leg. CS-80-96
ISSN 1695-5471

Presentació d'originals

Centre Municipal de Cultura, carrer d'Antoni Maura, núm 4
12001 Castelló
e-mail: campe_joan@hotmail.com

Nota

"Plaça Major" no es fa responsable de l'opinió dels seus col·laboradors en els treballs publicats, ni s'hi identifica necessàriament

Portada del llibre *Els noms insondables*

Amb el suport de la

GENERALITAT VALENCIANA
 CONSELLERIA DE CULTURA I EDUCACIÓ

VICENT USÓ

TOT ES POSSIBLE

M'ha passat en ocasions diverses. I em consta que també a d'altres companys. Quan els escriptors de Castelló hem de participar en alguna trobada literària no és estrany que algú ens preguente, de vegades amb un cert to de sorpresa, si és cert que, entre nosaltres, ens duem tan bé. Els estranya que la relació entre bona part dels escriptors de Castelló estiga més a prop de l'amistat que de la simple companyonia. I no és infreqüent, tampoc, que esmenten que ací o allà els lletraferits no se saluden, els uns als altres, que s'odien a mort fins i tot. Particularment, no crec que el gremi de la lletra siga més propens que d'altres a esgrimir navalles (tot i els egos una mica inflats que se'ns suposa), però, en tot cas –i aquest és l'extrem que m'interessa–, estic plenament orgullós de comptar, entre els escriptors de Castelló, amb una bona colla d'amics. D'amics dels bons.

Estic convençut que l'amistat és un bé exigent, que requereix d'una atenció contínua, que difícilment sobreviu sense un contacte freqüent. La dels escriptors de Castelló ha nascut i s'ha desenvolupat a partir de trobades més o menys informals on no sempre ni necessàriament es parlava de literatura. Cites, sopars, presentacions han anat unint-nos, fent-nos còmplices més enllà de les lletres: en la vida. Unes reunions, aquestes, que van nàixer –ho recorde plenament– d'uns mots de Manel Garcia Grau. Recorde que fou en una presentació –a la llibreria Babel, per tant– on havíem coincidit alguns escriptors d'aquestes comarques i recorde també que fou Manel qui llançà a la conversa la proposta de quedar i veure'ns i xarrar de les nostres coses. No ens coneixíem massa, entre nosaltres, aleshores, tot i que és possible que, a aquelles alçades, Manel –tan social, tan hàbil per a crear complicitats– ja fóra amic (o gairebé) de quasi tots nosaltres. La proposta quallà en una cita al Sabbath i la cita derivà en una nova trobada i així fins fa ben poc, uns mesos. Fou a Suera i Manel –ja molt malalt, però encara ben animós– també hi era.

La complicitat actual entre bona part dels escriptors de Castelló és, doncs, culpa de Manel, en bona part. Aquella proposta, aparentment espontània, que contribuï a aplegar-nos per primera vegada era el fruit d'una de les

característiques que més admire de Manel Garcia Grau: la intenció permanent de fer colla, d'aplegar voluntats. De caminar junts siga quin siga l'horitzó que aguaitem. És aquesta determinació la que el dugué a representar-nos –com a membre de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana– en múltiples fòrums, a reivindicar la dignitat i el prestigi d'una professió sovint ignorada (almenys en segons quins àmbits), a defensar davant de totes les instàncies el valor de la paraula i la seua contribució indiscutible a la cultura i la identitat de qualsevol poble. Una actitud, la de Manel, que ha contribuït notablement a fer emergir el fet literari valencià, a traure'l de les catacumbes i a dotar-lo d'un prestigi creixent i d'una incidència social, si bé encara feble, notablement més potent de la que hauríem imaginat fa uns anys. Als escriptors, a més, la tenacitat de Manel, el seu compromís ineludible envers el país i la cultura valencians, ens ha fet sentir més segurs d'allò que féiem, ens ha ajudat a enfrontar els problemes de la creació literària amb més determinació, a no cedir encara que les circumstàncies –polítiques, socials...– ens foren desfavorables. I ens ha proporcionat, de retruc, el bé impagable que suposa l'amistat d'alguns companys. Més enllà de les pàgines que ha escrit –i que ja li han estat reconegudes en àmbits ben prestigiosos–, més enllà de la lluita per la dignificació del nostre ofici, més enllà del seu compromís com a ciutadà, els escriptors de Castelló estem en deute amb Manel perquè, segurament, sense ell, avui no seríem sinó un arxipèlag sense més relació entre cada illa que la purament formal. I ens hauríem perdut moltes coses i hauríem estat incapaços, a més, d'aquells impulsos que no són possibles si no s'aglutinen les forces de molts. La seua absència, però, no pot ser (i no ho serà) la coartada per a deixar de seguir el seu exemple, per a abandonar el camí que, durant molt de temps, ell ens anà obrint. Com escrigué un altre poeta a qui ell admirava, tot està per fer encara. I l'exemple de Manel ens fa creure que tot és possible.

 JOAN PLA

In memoriam d'una bona persona (i un bon lletraferit)

Diuem que mentre recordem els amics o els familiars perviuen més enllà de la mort material. Però, si a més de recordar-los, de rememorar les nostres experiències amb ells, les seues vivències, han deixat escrita una extensa obra literària, com és el cas del Manel, o el del Tico, la seua memòria i els seus pensaments, aquells que han anat deixant en pàgines i més pàgines, flueixen plàcidament a través de la lectura, talment com ells els van concebre. I així els retornem a l'existència.

També és senyal de normalitat que una societat recorde els seus prohoms i els agraisca el desvetllament que han tingut per ell, convertint-se en el seu portaveu, en el seu representant memorialístic en assumir la veu d'un poble, com assegurava l'Estellés. Una veu que se'ns va difuminant amb la vida atrafegada que portem, immersos en la subsistència diària. Crec que el Manel va saber assumir la veu del seu poble, com a poeta, i va reivindicar a través de la seua novel·la, *El Papa maleït*, un dels seus personatges històrics més controvertits. Literàriament, el Papa Pere de Luna, ens va unir, a ell i a mi. Ell, de manera històrica i seriosa de cara a un públic adult. Jo, en *L'anell del papa Luna*, des d'un punt de vista lúdic, com a pretext per a una aventura d'estiu, de cara a una lectura per a joves —tot i que el papa sempre m'ha interessat com a un personatge que va saber plantar cara als tripijocs vaticans.

La nostra relació, en trobades, actes literaris i alguns sopars, sempre ha estat molt empàtica i amable. El Manel no sabia dir una paraula més alta que una altra, sempre disposat a alabar els mèrits dels seus col·legues. A mi, per la meua edat, el Manel em tenia un respecte especial per ser considerat l'escriptor més antic originari de la Plana — temps enrere se me'n va considerar una veu solitària, cosa que, satisfactòriament s'ha corregit amb escriure, amb un

munt de poetes i novel·listes. Però no vull oblidar que el Tico Mira ja residia a Castelló i havia publicat *El bou de foc* i *Els cucs de seda*. Respecte que ha deixat escrit en les dedicatòries que m'ha dedicat en els seus llibres. Per la meua part, l'he considerat un gran poeta, potser el millor que ha tingut Castelló, salvant l'admiració que ell sentia per Miquel Peris, que va antologar amb Laura Cardona. Però eren dos estils ben diferents, com cal esperar de dues generacions, les vivències i les experiències dels quals — com la situació literària — feia esperar.

Quan una neboda meua, alumna seua de català, a l'UJI, em va informar que el Manel havia demanat la baixa per problemes de cor, res no feia esperar el seu inexorable i trist desenllaç. Les notícies es van produir a poc a poc, i cada cop més alarmants. En els meus correus-e, on li demanava com es trobava, les seues respostes sempre eren esperançadores. I és que l'esperança, en els homes que estimen la vida, no es perd mai. Hom pensa que potser es produirà un miracle. I els que ens ho mirem des de fora ens preguntem per què la mort s'acarnissa amb gent de gran vàlua humana i intel·lectual. Que no té miraments?, ens preguntem. I no en té.

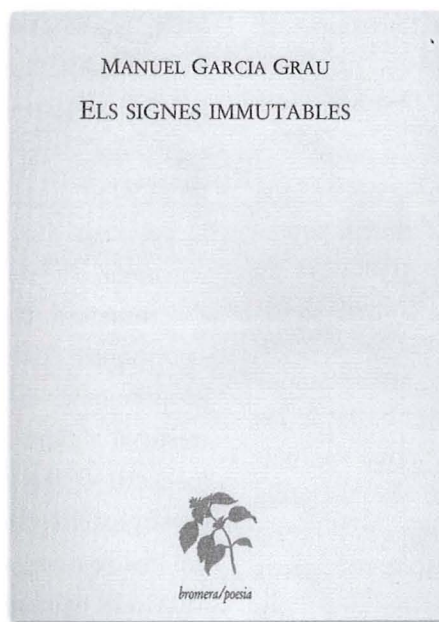
No voldria acabar sense fer referència a uns versos del poema XXXIII d'*Els signes immutables*:

“Callades les derrotes / i retrobades les paraules / en l'últim reducte on habita l'home, / declaro des d'ací i ara / que res tinc excepte el preu humil / del meu assedegat sobreviure: / UNA SENZILLA I ESTIMADA MESURA D'ESPERANCES.

Que les seues esperances familiars, que les seues esperances posades generosament en aquest esperançat país, que les seues esperances desades al calaix que mai no podem obrir, es vegem satisfetes i no el defraudem.

Rellegim-lo.

Joan Pla

Portada del llibre *Els signes immutables*

MANUEL CARCELLER

Cants espirituals de la nostra tradició

Des d'una perspectiva personal, vaig tenir l'opunitat d'encomanar a Manel Garcia Grau diversos treballs literaris per a les festes del Lledó. La seua participació generosa li va permetre de col·laborar en el corrent de recuperació de les tradicions culturals populars, comú en molts escriptors de les diferents literatures europees del Mediterrani, que Garcia Grau va estudiar amb tant d'encert. En la literatura en llengua catalana en tenim grans exemples, des de l'obra del folklorista Joan Amades, passant per la poesia de Jacint Verdaguer o el *Gojos a la Mare de Déu de Núria* de Joan Maragall, fins arribar a les *Corrandes de l'exili* de Pere Quart, o, en el cas valencià, a part de l'obra del poeta castellanenc Miquel Peris.

D'entrada, Manel Garcia Grau va realitzar un estudi sobre la literatura lledonenca i, així, va ser autor del pròleg del llibre recopilatori *Serenata a la Mare de Déu, 1985-1995*, editat per l'Ajuntament de Castelló. El mateix escriptor va participar en l'acte de presentació del volum, en la Fira del Llibre d'Ocasí, en novembre de 1995, juntament amb l'escriptor Juan Maria Calles i el fundador de la Serenata, Francesc Vicent, *Quiquet de*

Castàlia.

Però les aportacions més antològiques de Garcia Grau van ser les de la pura creació literària. El poemari per a la *Serenata a la Mare de Déu del Lledó* de 1996 va

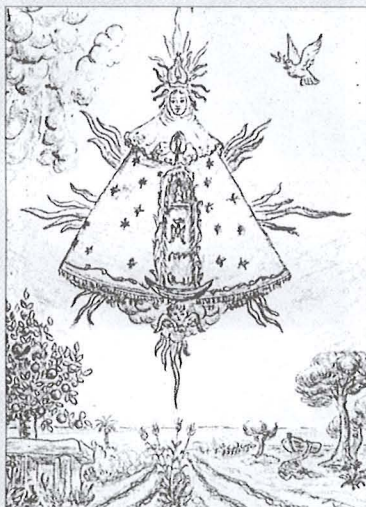
representar una obra gens circumstancial i totalment coherent amb la resta de la seua producció poètica d'aquells anys. Els seus versos lliures, llargs, semblants als versicles dels salms, amb una extraordinària importància del ritme prosòdic, van trobar en la invocació a Maria de Natzaireth i en l'evocació de la terra de la Plana una expressió lluminosa. Els textos estaven escrits en segona persona del singular, però sempre amb el rerefons del paisatge i la història de l'antic Ahadrel, del Castelló mític de l'obra literària de l'autor. Formalment, s'hi mostrava una poesia de qualitat, sense concessions populistes.

En la meua opinió, una de les grans aportacions de Garcia Grau al món literari

lledonenc és la d'haver escrit el nostre millor poema sobre la vida de Maria, la Mare de Déu, des del naixement de Jesús fins l'Assumpció, per després tractar del retorn al poble a través de la seua manifestació en el lloc del Lledó:

SERENATA A LA MARE DE DÉU

XXVI Edició

Ofrenada pel poble de Castelló a
Madona Santa Maria del Lledó

Dissabte, dia 4 de Maig de 1996, a les 11 de la nit,
vespra de la seua Solemnitat Principal a la Basílica

Portada del programa de mà de la XXVI edició de la
Serenata a la Mare de Déu

MANUEL CARCELLER

"I des de llavors, Mare, ets amb nosaltres

mostrant el cant i l'arada, sembrant l'espiga i el romaní,

*colgant la desesperança,
el desmai, el desànim,*

la tristor i la fondària,

*enderrocant les misèries
dels cors.*

*i la fam d'esperit de
l'estòmac dels pusil·lànimes
i rancorosos".*

De fet eixe poema, titulat "Benaurança", va ser seleccionat en el guió poètic de la Serenata a la Patrona de Castelló, en 1999, celebrada en la plaça Major, per tractar el Naixement de Jesús dins el programa general dels *Set Gojos de Maria*.

Però encara vaig tenir l'oportunitat d'encomanar un nou poema a l'amic Garcia Grau, per a la Serenata del Lledó del 2002, programada dins els actes del 750 aniversari de la fundació de la capital de la Plana. L'escriptor va aportar a aquella obra col·lectiva, titulada *Poema de la història*, una "Oració del bisbe Climent", un altra composició d'alè transcendent. L'autor parteix d'algunes idees de l'eclesiàstic castellanenc, destacat bisbe de Barcelona en el segle XVIII, com ara el deler per la reforma de l'Església a partir del model del cristianisme primitiu, l'austeritat com a actitud de vida, la preocupa-

ció per la pobresa i la perseverança en l'acció. La Mare de Déu del Lledó és presentada com a Mare de l'Esperança, per haver donat llum al Jesús de la Vida i per fer de l'Església l'autèntica llar dels més pobres. La veu del poeta apareix de nou com a invocació, amb un

discurs en segona persona, però la reflexió deixa de ser íntima, personal, per a esdevenir col·lectiva, universal:

*"Mare de Déu del Lledó:
gràcies*

*perquè les teues mans
netes renoven l'alè viu de
l'Església,*

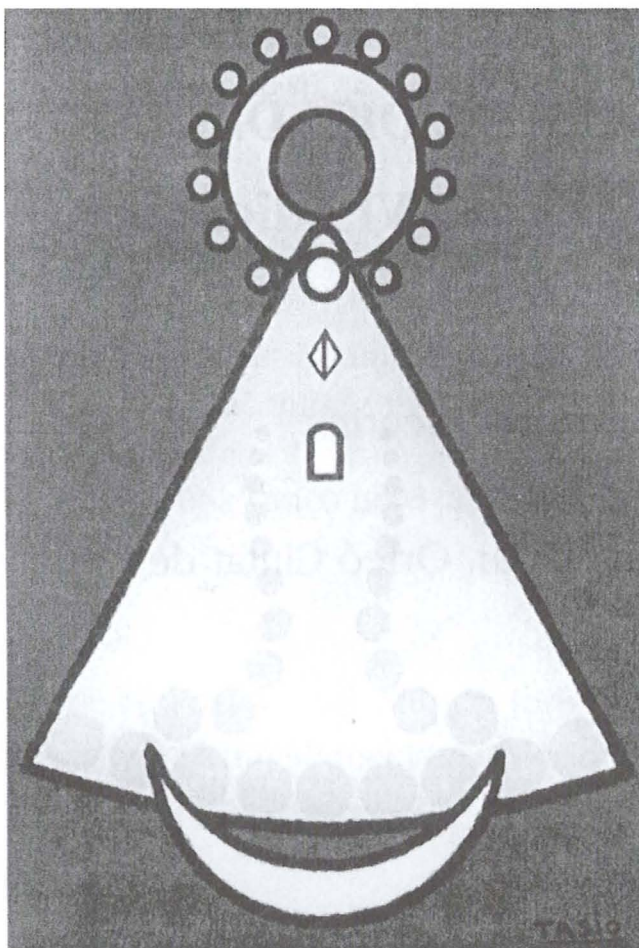
*gràcies perquè la teua
presència i la teua tendresa*

*m'obrin el meu cor i el
meu pas,*

*com rems llaurant les
aigües fosques de cada
moment,*

*a la meua única pàtria
que no és sinó el teu rostre*

*il·luminant-me les passes
enmig del món."*

Interior de portada

Valguen aquestes reflexions per recordar que l'obra sencera de Garcia Grau, fins i tot la més circumstancial, representa un admirable compromís amb l'ésser humà i amb la nostra societat.

Manuel Carceller

JOAN BTA. CAMPOS

Elements per a un record

La veritable mort és desertar
(Miquel Martí i Pol, *Capfoguer*)

Al meu company Manel

Retornes a l'alta pau, company,
al blau fosc d'una nit massa pròxima.
De fel, les roques vora mar,
encara sangloten una olor a algues seques
i una llarga ombra, com un buit inútil, es desferma.
La mar llença a la terra la remor dels esculls i les seques,
les deixalles de la llum que va minvar.
Però, l'oratge escamparà la cendra pels solcs fecundíssims d'Irta.
Els batecs de l'aigua contra els penya-segats
i l'obscur excés sortiran de nou
esculpint al vent les agulles dels mots, afuadament,
i esquitxaran els roquissars i el país que tu tant vas estimar,
i una altra nit d'estiu tornaràs a nosaltres,
perquè tu no te n'has anat del tot, company.
Al niu, absents, piulen els ocells.

La línia de l'horitzó amb aquella boira baixa
sembla un terrassa amb roba estesa.
Una barca hissa el velam proa a Llevant.
He deixat el teu e-mail en *stand-by*.
L'última correspondència mai no l'imprimiré.
Mai.
La brisa em resseca les genives.
L'ona que mor contra l'areny acarona un celatge intens
i el reflex es fa bromera ran d'una barca varada, al port dels mots.
Enmig d'una vida tan curta, company —tan intensa—,
en aquest breu i isolat final fas com l'ona
que ja no busca l'aigua, sinó la veu deserta,
inhumana i horrible del record.

Joan-Bta. Campos

FRANCESC MEZQUITA

El viatge de la vida de Manel Garcia Grau

Aquest estiu no acaba com no acaba la mort de Manel, o la vida, segons es mire, perquè la seua vida segueix entre aquells que el recordem des de fa anys quan, per exemple, vam anar junts al sopar dels Octubre i assaborírem aquella festa literària que ell tan be coneixia, saludant a uns i a altres amb la naturalitat i la complicitat al mateix temps d'aquell que està immers en una tasca decisiva.

Va ser Manel el que em va animar a formar part de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana anys després de conèixer-nos en el món de l'ensenyament i xerrar moltes vegades del País i de la Llengua, dels nombrosos entrebancs que ha patit i segueix patint la Llengua i el País en tots els àmbits, del temps perdut entre estèrils i falsos problemes, pel redreç de la nostra societat.

Manel, no obstant era sempre optimista i sempre buscava la cara millor del prisma per tirar endavant i "salvar els mots" però al mateix temps també mostrava la vessant pràctica, el no deixar les coses a l'aire com un núvol que el temps esvaeix i anar cap a la consecució de l'objectiu doncs "tot fa paret" en la nostra tasca: el recital, l'acte d'una associació de carrer, el pròleg, la presentació del llibre... tot tenia un sentit, una dignitat.

Aquesta serietat en el treball, en la vida quotidiana,

en la voluntat de fer les coses, tot plegat, li atorgava encara una altra dimensió a la pròpia creació literària, lluny dels afalacs innecessaris i de l'elitisme fatu. La seua categoria com escriptor estava per damunt de tot això.

Per això, l'estiu sense Manel s'ha fet massa llarg i no ens acostumem a la seua absència. Fa un any i mig

escàs estava jo recitant al saló d'actes de l'I.E.S. Ribalta en un acte organitzat per ell, per Lluís Meseguer i Santiago Fortuño, i encara el veig amb l'entusiasme característic dirigint tot allò, tenint cura de cada detall, com sempre.

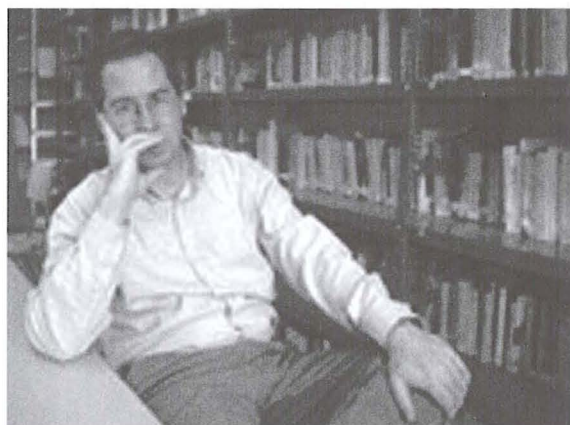
Malauradament el silenci s'ha fet palès aquest estiu. Tampoc no tenim la mà que ens empenta quan fa niu el

pessimisme, ni l'afecte amical de les seues paraules.

Al final del curs passat, més al final encara, al Paraninf de la Universitat de València (La Nau), en un recital dirigit per Alfons Cervera, vaig escoltar els versos de Manel en boca de Marc Granell i Jaume Perez Muntaner com si el seu viatge de la vida encara no hagués acabat.

F. Mezquita Broch,

Estiu de 2006

MANEL PITARCH

Una veu que viu allà on el vers habita

Recordeu-ho:

*tot mot necessita un sol alè per ser habitable. Viviu-lo,
assoliu-lo entre els parpells i el exilis,
sotmeteu-lo entre els records i els capvespres
ara que encara el segle no us ha malmès projectes
i plenilunis.*

(Manel Garcia Grau, *Els signes immutables*, 1991)

Els espais que habitem, escenaris casuals expeditis a epígrafs d'emocions i vivències, evaporació d'essències que no reservem a l'ànima, d'imatges que ens sotmeten i que s'escapen pels ullals de l'oblit. Per un d'ells vaig passar fa deu anys, per un d'ells que ara estime perquè ha romàs l'esguard interior de les experiències incipients, incertes, docents, divertides, compromeses, poètiques, humanes... que la paraula s'ensenya i s'aprèn i s'escolta i s'impregna i educa i allibera, i no l'hagués distingit dels demés, sinó per les persones, sinó per la veu, per l'esperit i la paraula. Per l'amic. Pel poeta. Al fons de vies desertes que creuen les mans al camí de l'absència, que cerquen la llum davall del cel les vint-i-quatre hores del dia, de la nit, del temps indefinit però implacable, per deixar créixer un sentit més entre els sentits que hi compten, per rescatar els mots sota sospita i encimbellar-los abastament, a trenc d'alba, un jorn i un altre jorn, i un altre curs i un somriure, i una lluita esperançada. Escenalls de miratges diferents, cosits tanmateix per una mateixa causa, signes immutables, compromís i paraula i existència, estucats amb bolígraf de butxaca sobre el quadern d'estances, arxiu i sang de memòria, ahir sempre pel demà. Quants plats van ser de frit mallorquí?... París, La Sorbonne, Le Pont Neuf... no arribem a temps a l'aeroport... per no aixecar-nos una mica abans... segur que t'agrada l'estructura d'aquest poema?... mira que vam riure... ja no puc més, i els taxis de vaga... hem de canviar l'estratègia o no farem cap gol... els alumnes corren més que motos... a la línia següent Joseph Brodsky... la cita de Fuster en cursiva... eiii, avui és dijous, "polpet!"... Bernat Artola, poetes de Castelló... efectes col·laterals... quin fill de puta eixe Bush... AELC, AILLC, UJI... mirem de tancar els peus

de pàgina... "el trànsit de la culpa entre la terra punyent i combativa del viure"... muntarem el recital amb el jazz de fons... no trobo el cotxe... davant del rectorat?... la miscel·lània Arthur Terry, volum XXXIX... escola en valencià!... "la poesia és el futur que recarrega l'arma de l'enyor i proclama l'ansia"...

Manel. Una veu, una vida acollidora i entusiasta d'amistat sense reserva. Sempre t'estic agraït que m'hages deixat les pàgines obertes perquè puguem compartir el teu do de la paraula, de la fabulació i de la benaurança, del gest i del retorn, de la perseverança. El teu vaixell d'il·lusions contagioses avarat als ports més estimats, inspirats per les tres muses. Entre metàfores i suspicàcies metòdiques, m'has esperonat al combat de mots necessaris al futur, a la rauxa per sistema. Has pensat un poble i un país, el teu, el nostre, i has encomanat la lluita lletra a lletra, perquè no en deformen el retrat original amb cirurgies de verbs perversos, d'imposicions i d'anatema. No deixes de fer-te sentir com ens tens acostumats i continua el poema que vas deixar inacabat, perquè el llegirem com cada dia, com cada nit, amarats de la teua veu, que viu on el vers habita.

*Els mots que pronuncio són frondes, topants, rellotges
de temps i metall imperfectes, memòria
d'un llit de segles tot cobert de flassades i d'esvorancs
ben sinuosos.*

(Manel Garcia Grau, *Al fons de vies desertes*, 2002)

 JOAN MARÍA CAMPRODOM

Viatge amb Manel

Tinc algunes fotografies que em recorden un Manel rialler, amb brusa negra i un barret de palla: la seva família i la meva havíem quedat amb uns amics de la Colla Rebombori per anar a la romeria de la Magdalena, i sota un sol radiant, vam fer l'alegre caminada anual; ja el primer contacte va ser un acte d'amor a la nostra terra i la nostra història, i així seria cada vegada d'aquí en endavant. El punt inicial de contacte van ser les nostres filles, Aina i Laia, amigues des de la guarderia.

Manel i Olga són un autèntic *pack*, si se'm permet l'expressió. Tot el que dic de l'un inclou l'altra i a la inversa; es nota una gran compenetració en aquesta parella que fa difícil definir on acaba l'un i comença l'altra. Són tots dos uns autèntics atracadors: et donen la mà, t'amenacen amb el seu somriure franc, autèntic, espontani, infantil. Manel et dóna la mà i et diu: *Bon dia, cavaller*. I ja estàs perdut! Amb la seva sinceritat i senzillesa, t'han fet seu en qüestió de segons.

A casa nostra, Manel explora el "racó dels llibres" i descobreix les nostres darreres adquisicions.

Conversa sobre literatura principalment amb la Neus, la meva dona, molt més bona lectora que jo. Som del bàndol del Tio Canya i no tenim les claus de casa. El bàndol dels espais naturals, de l'agricultura, de l'ecologia, de l'amor per la llengua catalana... la lluita és difícil i desproporcionada. A l'altre bàndol, cabells engominats, ulleres de sol fosques, limusines, vestits blaus, camises impecablement planxades i corbates; també aeroports, camps de golf, empreses de construcció i molts diners en joc. Si això és un partit, de moment anem perdent. Però en la seva poesia, Manel apel·la a la perseverança, la integritat moral i l'ineludible deure que tots els del bàndol del Tio Canya tenim, si no volem que ens faci foc la teulada. Ara mirem un altre partit, aquest de fut-

bol: juga el nostre Barça i ell, gran culé, s'exalta, s'alça del sofà, crida, renega... més que ningú de nosaltres! Després, el cavaller Manel, el *gentleman* demana perdó pel seu comportament no massa flemàtic... és mediterrani! Ara estem jugant a pilota a la platja de Benicàssim, o bé baixem dalt d'un trineu per la neu a Valdelinares, mengem una calçotada a Valls o un fantàstic arròs negre a l'Albufera...

De sobte, apareix un enemic imprevist, que després de molts dies de lluita, angoixa i sofriment per a ell i tota la seva família, acaba amb la seva part física. Un dolor físic i psíquic de ben segur molt més intens que el que ens deixava veure. Ingressos en hospitals, anades i

vingudes a València per a fer-se tractaments... però Manel no es rendeix, prem l'accelerador. Malgrat la seva feblesa, treballa molt dur. Rep el Premi Ciutat de València, per un poemari basat precisament en l'experiència que està passant. Publica la novel·la *Davall del cel*, un llibre que ens parla molt del barri on vivim, d'escenaris que ens són molt propers. També ens parla de com afrontar la mort: de cara, vivint i tre-

Dia de Romeria

ballant. Només tres dies abans d'anar-se'n de viatge, escrivia i feia el seu passeig diari per anar a comprar la premsa al quiosc de Mari Carmen i reunir-se amb els seus amics a la Llibreria Babel, per preparar el Premi de Literatura infantil "Vicent Marçà". El seu gran amic Tico Marçà, que com Jaume Fuster temps abans, el van precedir en el camí que després, a contracor, va prendre també Manel. En aquells dies, l'Olga li va organitzar una festa sorpresa d'aniversari, en la qual va lograr reunir la majoria dels seus amics, cosa que el va emocionar molt. Crec que la forma en què Manel enfronta la seva malaltia és una lliçó per a tots; per a mi, és una font de la qual penso beure i aprendre per a saber viure intensament i amb optimisme tots els dies de la meua vida i no

 JOAN MARÍA CAMPRODOM

témer-ne la fi, que un dia o altre per força ens ha d'arribar.

El saludo, per darrera vegada a Babel el dia de la presentació de *Davall del Cel*. La quantitat de persones que van assistir a aquesta presentació va ser enorme: l'ambient era

clarament de comiat. Hi havia molts alumnes i exalumnes seus de la UJI i de l'Institut Penyagolosa. I és que es feia estimar per tothom. En saludar-me, em va citar pel dia 6 de juny a la presentació d'un recull de poesies bilingüe: *Els corrents invisibles*. També vam quedar per anar a un concert de Lluís Llach que es feia a l'Alcora uns quinze dies més tard. La data no va canviar, però la cita va ser molt diferent...

5 de juny de 2006. Sona el telèfon i a casa, tothom es paraitza. El meu fill Sergi pren *Ullal Blanc*, el llibre de Jack London que Manel li havia regalat, i la Laia *La Profecia del Papa Luna*, el conte d'en Jaume Rolíndez i d'en Manel que estava llegint... 6 de juny, matí, al tanatori. Olga ens

abraça. Als seus ulls, dolor, nerviosisme, però també fermesa i diria que orgull, l'orgull d'haver acompanyat Manel tots aquests anys. Com sempre animosa i pendent de tothom, malgrat el tràngol que està passant; i des del primer moment es referma en la decisió d'anar al concert de Lluís Llach, com li hauria agradat al Manel... 6 de juny, tarda. Església de la Mare de Déu de l'Esperança. Moltíssima gent, des d'Isabel-Clara Simó o Eliseu Climent fins la quiosquera Mari Carmen. El funeral més bell al qual he assistit. Al final, Olga, molt valenta i amb paraules entretallades, agraeix la presència a tots els assistents. Després, acompanyada a la guitarra pels acords de Manolo Brancal, recita, amb una melodiosa, ferma i encantadora veu, el poema *Espill*,

una bellíssima obra d'en Manel, del seu *Llibre de les Figuracions*. Aquest acte estava programat pel dia de la presentació dels *Corrents Invisibles* a Castelló... precisament aquell mateix dia 6... 17 de juny, l'Alcora. Canta Lluís Llach. I allà hi som tots, com havíem dit. Per no faltar-hi, no hi falta ni el mateix Manel: cap al final del concert, Llach, davant la sorpresa d'Olga, el recorda i li dedica una cançó que havia fet per un altre poeta amic seu, Miquel Martí i Pol. Així mateix, el cantant de Verges té el detall de rebre l'Olga en privat i dedicar-li uns minuts.

A partir d'aquí, prenem tots, encapçalats per l'Olga, el deure de conservar el record i l'obra d'en Manel, en un món esquerp de formigó i meninfotisme polític i lingüístic.

El carisma del nostre amic fa que la seva memòria vagi molt més enllà de les consideracions sobre la seva tasca acadèmica i literària: cercant per internet, m'ha impressionat la gran quantitat de blogs personals que parlen d'ell, i sobretot, missat-

ges molt emotius d'alumnes i exalumnes: molts d'ells afirmen que Manel ha estat el millor professor que han tingut mai, i que el consideren un autèntic amic. A mi m'ha seguit acompanyant aquests dies, de camí a Morella, San Juan de la Peña, Peníscola... tot llegint *El Papa maleït*, he continuat sentint la seva veu, com una amena lliçó d'història.

He escrit això tal com ho estic sentint ara, no en passat, sinó en present, un present molt viu. Tampoc he volgut esmentar la paraula mort. No, no hi ha cap final; com diu l'Olga, en Manel se n'ha anat de viatge.

Natalici

JOAN TORRENT

Mar endins

Quan comence a escriure aquestes sentides lletres recordant la memòria de l'amic que ens ha deixat, els meus records s'atapeïxen de vesprades plenes de poesia, de presentacions de treballs, d'infinitat de pròlegs bressolant llibres, de mirades vertaderes, de xarrades literàries, del seu somriure imans com la mar...

L'estiu del 1994, l'Associació Cultural La Barraca començava la primera edició dels Premis de la Mar de poesia, en record al poeta i fill predilecte de la ciutat de Castelló Miquel Peris i Segarra. Aquell any vam conèixer a Manel. Vam pensar en ell per a que formara part del Jurat dels Premis, i des del primer moment, el seu esperit ens va encisar. En les reunions anuals del Jurat dels Premis de la Mar, vull destacar per damunt de tot la seua saviesa callada, eixe respecte profund per tothom.

Els Premis de la Mar estan dividits en dues categories: Premi Miquel Peris i Segarra per a majors de 18 anys, i Premi Grumet, per a menors de 18 anys. Els darrers estius els encetàvem amb la reunió del Jurat. Abans, la preparació de las bases i posterior difusió. El Premi Grumet sempre ha estat més difícil de comboiar, però teníem l'empenta de Manel. Cada convocatòria dels Premis, molts dels alumnes de Manel es presentaven als Premis i els guanyaven, incitants per l'amor a la literatura que Manel empeltava a alguns dels seus alumnes. Recorde perfectament la seua sorpresa i alegria de les primeres edicions, el seu doble orgull en este cas, com a ensenyant i com a poeta, quan alumnes seus assolien el Premi Grumet. Així mateix, també tenim algun cas de guanyadors del Premi Miquel Peris que també van estar alumnes de Manel.

La seua mort, justament la setmana que el Jurat tenia preparada la seua reunió anual, va impactar fortament en els seus membres, que van fer constar en l'acta les següents paraules:

“//Abans de finalitzar, el Jurat del Premis de la Mar té un sentit i emocionat record a la memòria de Manel Garcia Grau, al poeta, al membre del Jurat des del primer any, al company, a l'amic que amb el seu treball, dedicació, compromís i estima, ha deixat en tots nosaltres, un record inesborrable abans d'emprendre el seu darrer viatge mar endins, solcant el blaves aigües de la mediterrània, fins l'eternitat. T'estimem Manel.”

Per als que vam tindre el goig de conèixer-lo, la seua pèrdua ha deixat en nosaltres un forat insondable, començant per la seua família, els seus amics, els seus alumnes i els seus lectors.

Al mateix moment, el traspàs de Manel realça un tresor que romandrà per sempre amb nosaltres: la seua obra, part de la qual encara està per publicar. Amb els seus poemaris, els seus llibres d'assaig, novel·les i demés obres literàries el tindrem un poc més a prop, omplint eixe forat que la seua absència ens ha deixat.

Com a membre delegat de l'Associació Cultural La Barraca en l'organització dels Premis de la Mar, estem treballant la forma de mantenir més encara la seua

memòria. Manel s'ho mereix.

Joan Torrent

Vice-President Associació Cultural La Barraca

Portada del programa de ma de l'acte de Lliurament dels V Premis de la Mar

DANIEL ANDRÉS

Manel

El moment va ser confús... Tot un d'aquells seguits de flaixos que et fan recordar a voltes una vesprada sencera en tres o quatre fotos; tres o quatre d'eixes paraules que enfilen una història que saps que ja no oblidaràs...; no hi hagué molt més que això. Podria refer-vos, però, aquell dia de cap a peus amb les poques engrunes que conserve, si us bé de gust seguir-me el fil. Estàvem amb gent, al camp, i el telèfon sonà. Va agafar-lo Clara, jo sóc poc atès per a aquestes coses... És l'Anna..., com estàs?... Bé, bé, vol parlar amb tu... Amb mi?... Passa alguna cosa Anna?... Sí...; Manel...

La vesprada va convertir-se en un encreuament de missatges i notícies que rebotaven des de totes les bandes; trucades que em repetien, que ens repetien allò, una volta i encara una altra.... Va aplegar el missatge de Joan Miquel.... Sí..., ja ho sé; gràcies, abraçades; company...! Vaig trucar mon pare: Joan, et passe a buscar i anem on està Manel?... Què ha passat amb Manel, Dani?... Mai, mai no he estat ni mig encertat en aquestos menesters:

—Joan, Manel s'ha mort aquest matí, m'acaba de trucar l'Anna fa un moment.

Tot va continuar entre els amics, molt de pressa, entre abraçades, un poc de conversa, condols també... No crec que ningú, ningú esperàrem la notícia eixe dia... Es sentia comentar, es deia: "Manel va fent"...; "quina bona cara feia l'altre dia a Babel!".

Va ser tot just en arribar a casa i seure, cansats, que tot va caure al lloc i que el cap, mig tancats els ulls; començà a esmunyir-se d'aquell dia ben estrany.

En eixe mig somni, les busques del rellotge tornaren vora quinze anys enrere, fins les tres menys cinc de la vesprada d'un dimarts ja fresquet de finals de novembre del 92. A la classe de valencià de la darrera hora, havia aplegat eixe moment en el qual el professor ja te poca cosa a dir i els alumnes tot just aguaiten el rellotge esperant l'hora d'anar a buscar el dinar. No hi havia massa cosa d'especial per contar, després d'Estellés i Fuster, una estoneta per respirar abans de moure cap a casa.

Val a dir que la classe havia estat bé. El Manel sabia treure suc d'eixes classes de les darreres hores, i bo, ja és ben sabut que a la gent de la línia ens tenia un poc afilats. Nosaltres, i ell també, pertanyíem a eixe petit illot que era llavors la secundària en valencià a Castelló. Qüestió tot de molta voluntat i moltíssima cabuderia per part d'uns pocs, molt pocs.

Aquell dia havíem estat parlant de les seves classes a València amb Fuster, de com calia aprofitar eixa mena d'oportunitats que et serveix la vida de vegades —feia poc que Fuster havia mort—, i del paper que havien de tindre els intel·lectuals dins una societat normal; eixa que un dia havíem d'aconseguir nosaltres mateixos a casa nostra, al país. Ens parlava com a adults, i deia que era entre

Sopar de tramussers

 DANIEL ANDRÉS

nosaltres que hi havia els intel·lectuals del futur. Ens agombolava amb lletres i nosaltres el seguïem; jure que a voltes el seguïem!, i això era molt per al tercer de BUP línia en valencià del Penyagolosa. Manel deia sempre les coses amb una mena de retòrica antiga, imposant-se un ritme, acompanyant la paraula amb un gest, vocalitzant amplament cada mos de mot.... Vos diré que no recorde gran cosa del que posàvem als exàmens, però podria reproduir moments sencers de conversa a la seva classe... I teníem setze anys.

Eixe matí la classe s'esmunyia ja cap a la porta quan Manel va deixar caure que, si algú de nosaltres feia poesia, ell estava preparant la revista del centre, i estaria molt content de publicar alguna cosa dels seus alumnes... Ningú va dir res, i la classe es va acabar...

L'ham, però, ja estava llençat.

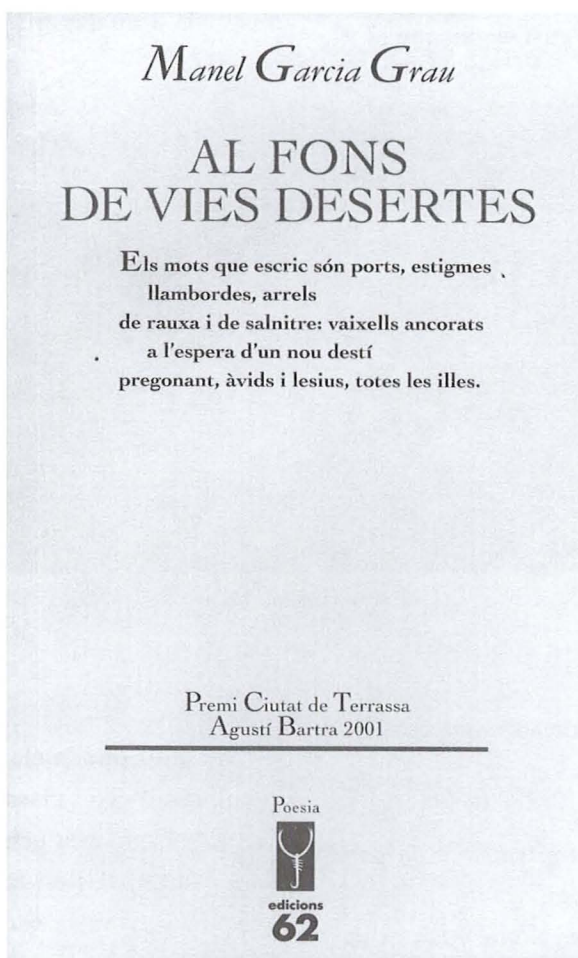
A la vesprada, havíem quedat a casa meua Joan, Pep, potser Ernest i no sé si algú més per tancar-nos dins la cambra i desbudellar impunement un seguit de cançons d'allò més eclèctic. Joan havia tret els acords de "Hey Joe", Ernest li havia canviat la lletra a "With or without you", jo li havia posat cordes de guitarra elèctrica a la meua "Alhambra" de la comunió, Pep en cantava una de Roy acompanyat d'un "casiotone". Les hores van anar caient, i tot el des-

gavell es gravà en un casset, com sempre. La gent se'n va anar, i vam quedar només el Joan i jo. Va sortir allò que havia dit Manel a classe dels poemes per a la revista, ens vam fer un tant els desmenjats; bé, vam dir que potser podríem escriure alguna cosa... Eixa mateixa vesprada ens havíem llegit els papers de l'altre per primera volta, i la setmana següent li aplegaren a Manel. En aquella revista sortiren un parell de poemes dels de tercer de la línia, i un article que férem sobre, ho recorde perfectament, un disc de Sangtraït (com passen el temps i les modes!). El pescador de poetes n'havia dut a dos més al gamber.

Des d'aquell moment fins avui... moltes coses. L'institut es va fer universitat, aquells pardals de BUP van fer-se peluts de samarra descolorida i guitarra baix del braç i es disfressaren d'esquerrosos lletraferits molts anys; també van perdre's la pista massa temps.

Com totes les coses, però, tornen a lloc sovint; Joan avui ensenya valencià; i un dels meus alumnes m'envià l'altre dia per mail un dels poemes que havia escrit per a la revista de l'institut de Sant Mateu...I té encara setze anys.

Daniel Andrés i Roig

Portada del llibre *Al fons de les vies desertes*

 PEP CASTELLANO

Abraçades compromeses

Manel Garcia Grau és (deixeu-me gastar el present) de les persones que abracen. No et dona una mà fluixa i falsa per a que l'empomes al vol, ni tampoc t'estreny tan fort que et trau tot el suc dels dits com qui es creu que és l'amo de tota la veritat. No. Manel abraça, i una abraçada seua és com un poema. Sempre hi ha sinceritat i compromís en les seues abraçades. Qui l'ha conegut sap de què estic parlant. Manel ha estat un gran amic. Animador de sopars, de tertúlies, de bons moments... Ha estat un personatge d'aquells que no saben fer una altra cosa que donar llum i vida a tot el seu entorn. Als que hem tingut la sort d'estar al seu costat mai no ens han faltat l'ànim dels seus somriures i les seues abraçades.

Però, Manel també és un gran escriptor. I ha escrit com abraçava, des de dins, amb força i sinceritat. Per això és dels Grans, dels compromesos, dels viscerals, dels que sempre diuen la veritat, dels que t'abraçen amb cada mot.

Felicitant-lo per un de tants premis que li van donar, un dia, una persona li va dir: "Molt bé Manel, molt bé! Això, això! Tu el que has de fer és escriure. T'has de fer un gran poeta. Tu escriu. Escriu, però, deixa't de polítiques, eh?" Jo hi era present i vaig mirar la cara de Manel, ell va somriure i va donar les gràcies molt educat, però, no va fer cas del consell. Només faltaria!

El seu compromís, justament el seu compromís és el que l'empenya a escriure. Per això és tan bo!

Manel sempre ha escrit des del cor, o millor des de la panxa -perquè jo crec que és de la panxa que tot flueix-. I no es pot amagar res, ni mirar cap a un altre costat, si s'escriu des de la panxa. Des de la panxa no es pot deixar de fer política mai!

Ha tocat totes les vares de l'art d'escriure: Poesia, assaig, columnes d'opinió, novel·la, literatura infantil..., i

mai no ha renunciat a la seua abraçada compromesa. Fins i tot amb els més menuts: "Tothom ha de procurar buscar allò que creu que és més just. I viure amb eixa esperança". Així acabava la darrera novel·la per a infants que va escriure amb Jaume Rolindez "La profecia del Papa Luna".

Ha abraçat fort tot allò que estimava. I ens ha sabut encomanar eixe amor i passió a través de la seua obra. Els que hem estat els seus amics i aquells que hem llegit l'obra de Manel, no podem deixar d'estimar allò que ell més volia. La seua família, els seus amics, el seu poble, el seu país, la seua llengua.

Les seues abraçades compromeses han vingut carregades de paraula, de veu, de força. Han defensat el patrimoni, el paisatge, la terra. Han lluitat contra l'especulació i han criticat les persones que volen fer de la política una ferra-menta de corrupció. Han engrescat la gent en la defensa de la llengua i la cultura. Tantes coses ens ha deixat amb les seues abraçades! Però, per

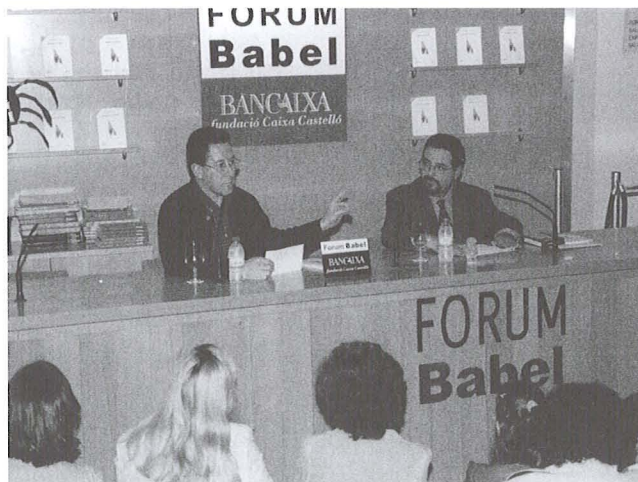
damunt de tot, Manel ens ha deixat un doll inescotable d'esperança, de ganes, de lluita, d'empenta, i ho ha fet quan més ho necessitem: en uns moments en que la incertesa cultural ens minoritza, ens fa cada dia més xicotets, com si algú desitjarà que desapareguérem.

Per això, mentre ens quede la seua paraula, la seua veu serà la nostra i continuarem lluitant perquè, algun dia, tot torne a tenir sentit.

Ho sento, volia escriure alguna cosa tot pensant en el meu amic Manel i només sóc capaç de plorar davant el teclat. La tristesa em supera, ho sento.

Gràcies per estimar-nos Manel. Et trobarem a faltar, tot i que la teua paraula ens abraçarà sempre, et trobarem a faltar, amic.

Pep Castellano

Manel presentat un llibre a Babel

VICENT PALLARÉS

Un cor generós

Els internautes hispanoparlants han triat la paraula *amor* com la més bonica de l'idioma. Potser els catalanoparlants hi coincidiríem si es donava el cas. Deixant de banda les definicions que ofereix el diccionari, hom diu que l'amor consisteix a donar-ho tot sense esperar res a canvi. Hi ha persones que fan de la seua vida una pràctica espontània i constant d'aquesta manera d'entendre l'amor. Ho donen tot per uns altres éssers humans, per un ideal, per una convicció, per una causa, per una il·lusió, per un país, per una llengua, per una professió, per una afecció... Són cors generosos.

De tant en tant, en el camí de la vida, tenim la sort immensa de trobar-nos un cor generós que ens estima i el seu amor ens ajuda a depurar els nostres sentiments. Gràcies al seu exemple, a la necessitat de correspondre ni que siga mínimament al bé que en rebem, esdevenim més nobles, més generosos, més sociables; més humans. I entre els cors generosos que anem coneixent, n'hi ha que ho són per excel·lència: estan tocats d'una magnanimitat sense límits ni condicions. Són aquells que interpreten l'amor, l'amistat, la bonhomia, l'altruisme, la solidaritat, la companyonia, com una religió i la professen amb vehemència, per damunt de qualsevol dificultat i fins a les últimes conseqüències.

He tingut la fortuna incommensurable de compartir trajecte amb uns quants cors generosos per excel·lència i la fatalitat de veure'n partir alguns massa aviat cap a l'altra riba de la vida. L'últim a solcar les despietades aigües de la mar sense retorn has estat tu, Manel. Malauradament, hem trescat plegats un camí molt breu, però dubte que cap altre m'haja ofert un transitar tan plàcid i uns paisatges tan càlids i acollidors.

Sopar de la colla a Suera

No puc estar-me de recordar una de les últimes converses que vam tenir en uns moments en què la teua sensibilitat era més efervescent que mai a pesar de la certesa que la nit de la vida era a punt de cloure. Defensaves la idea que sovint som torrencials a l'hora d'expressar sentiments de disconformitat o de desaprovació i, en canvi, escatimem el gest, el mot, l'acció, quan hem de manifestar amor, ten-

dresa, afecte, comprensió. Sostenies que no hi ha d'haver cap convencionalisme que ens impedisca d'agafar el germà, el fill, l'amic, el company, mirar-lo als ulls i dir-li ben fort que l'estimem.

Doncs bé, Manel, t'estime! Com estimaré sempre, fins que el cor arribe al darrer batec, la teua obra, el teu exemple i, sobretot, la teua amistat.

Vicent Pallarés

JOAN ANDRÉS SORRIBES

L'home que cultivava poetes

Sempre se'm fa difícil escriure sobre les persones que s'han perdut en la infinita incertesa que hem convingut en anomenar Mort. Per més que sé que a la meua edat ja hauria d'haver adquirit una certa distància sentimental a l'hora d'afrontar una situació que entenc com a irreversible, no puc evitar-ho... Més encara, quan es tracta d'una persona jove, amb projectes i il·lusions novelles. Més encara, quan es tracta d'una persona amb la qual he compartit allò que Vicent Pallarès encertadament anomena "dèries i misèries". Més encara, quan em sé deutor d'aquesta persona, en tants i tants aspectes. Més encara, quan sent per aquesta persona, que la Mort capriciosa i exigent ens ha furat per sobre de tota lògica, la proximitat càlida de l'amistat. És per això que se'm fa difícil escriure sobre Manel.

Posats, però, en el trist deure de fer-ho, vull parlar d'una faceta poc reconeguda del poeta i amic que fou Manel Garcia Grau: Manel era L'HOME QUE CULTIVAVA POETES. Ja sé que no és una activitat usual, però, per més que us sone estrany, jo no he trobat una expressió més ajustada per definir-lo. És aquesta una faceta seua poc coneguda perquè l'ha feta de manera constant, com d'amagat, i sols aquells que hem tingut la sort de conèixer-lo ens n'hem adonat. Manel ha estat al llarg de la seua curta vida un formidable cultivador de poetes. No sé si aquest ofici existeix o me l'acabe d'inventar jo, però és tal com us ho dic. Per raons no buscades, segurament fruit del compromís amb el seu poble i amb la seua gent, al voltant del Manel han anat florint una gernació de joves poetes que el tenen com a referent, no sempre com a mestre, ni tan sols com a model, però sí com una mena de torxa per encendre la seua capacitat creadora.

Molts dels seus alumnes han optat per viure la poesia; més decidits com més íntima ha estat la seua relació amb ell. Jo, que he tingut el privilegi de viure molt directament aquest fenomen, he vist com funcionava el procés: De sobte les persones començaven a veure la realitat amb una mirada diferent; després, passaven a remugar en hores d'insomni allò que havien vist; finalment, impulsats per un sentiment que no podien ni volien controlar, lligaven sensacions amb paraules per escriure tot allò que tenien a dins. Aleshores, la cosa ja no tenia remei; havien fructificat com a poetes novells. El temps i l'ex-

periència vital de cadascun d'ells marcaria la seua trajectòria personal; que en açò, com en tantes altres coses, el Manel, savi com era, mai no imposava el seu mestratge a ningú.

De vegades he pensat, si no serà que açò de la poesia és malaltia que s'encomana. O potser, sols era la passió que ell hi posava i que sabia transmetre als que li eren propers. Jo pense que tot açò, viscut dia a dia amb la passió i la humilitat, dels que creuen en allò que estan fent, per força acaba guaixant, creixent i donant fruits. I la collita d'aquesta sembra feta per Manel Garcia Grau es fa present i manifesta en una magnífica generació de poetes joves amb obra publicada i algun que altre premi a les seues alforges. Sense ànim de ser exhaustiu, que açò no té vocació d'antologia, recordaré els noms de Sònia Sanz, Carles Mulet, Joan Navarro o Daniel Andrés entre d'altres. N'estic ben segur que a poc tardar, crítics més documentats que no jo, que tinc la ment ennuvolada per l'afecte i l'admiració que sent cap a ell, reconeixeran al Manel el fet d'haver inoculat a totes aquestes generacions llavors fèrtils de poeta. És ell, sens dubte, qui els ha fet massa humans i sensibles; inútils, per tant, per competir en aquest món d'espectadors alienats i adoradors idiotitzats dels falsos ídols mediàtics.

El propi Manel havia aplegat a dir:

No sóc res més que el que escric:

Aquest full on maldo per occir les empremtes de la mort,

Aquesta pell on deso, impàvid i escèptic, els mots del retorn.

("La plenitud dels cercles". Al fons de les vies desertes)

Potser açò no era cert del tot, Manel; potser aquesta vegada, per massa humil, anaves errat... No sols ets allò que has escrit; ets molt més company... Ets també tot allò que has estat capaç de fer escriure als altres.

Joan Andrés Sorribes

———— JUANJO TRILLES ———— ALBERT GARCIA ————

Correspondències

Manel:

Vaig estar liat la setmana passada, a més vaig marxar de viatge, disculpa'm la tardança. Però, Manel, quan el camí és llarg i comú, quan els companys dels nostre viatge a Ítaca estan fotuts, mai de la vida hem de fer cas, doncs sempre hi ha un altre dia millor que compartir i estimar. Saps que sóc efusiu i de vegades l'emoció em torba, aleshores sense voler et vaig abraçar, però ja ha passat, ara el que toca es que et recuperes de l'esquinç.

L'acte realment fou encantador, emotiu, digne de continuïtat i pel que fa al ressò, què vols que et diga? Els maneguetes estem per a aquestes coses, per recordar i proclamar les propostes que els ferits de les lletres ens llanceu. Per a la pròxima edició si voleu ho podem fer d'una altra manera. Ja parlarem.

Amunt, Manel...

Un recadetet

Juanjo Trilles

Benvolgut Juanjo:

Et demano disculpes per la reacció violenta que em vas provocar quan sortíem del Teatre, quan et vaig cridar davant d'un grup que no m'apretares l'esquena. Resulta que en baixar la maleïda escala a l'escenari em vaig fer un petit esquinç a la cuixa (vaig en crosses), ajuntat amb que anava carregat de morfina pel dolor de la pleura i el cansament, estava fet pols. Però aquestes misèries no són res, si ho comparem amb d'altres coses... Però, tu ets un gran amic i sento haver-te respost així. L'acte del Premi, molt bé, oi? –Jo crec que sí–. Molt bé (llàstima el dia següent, on` va aparèixer quelcom excepte al *Mediterraneo*, una vergonya, vaja).

Rep una forta abraçada,

Manel

La memòria

La memòria és molt puta, com la mort. Passen els dies, setmanes i de sobte han passat vint anys. I ja no recordes com vas conèixer a una persona. Una persona que sempre ha estat al seu lloc. Una persona que estimulava amb la seua presència. No recorde com el vaig conèixer, i això em pesa. Potser, fins i tot, em va donar classe a l'institut i, segurament, em va aprovar. Però la imatge que tinc al cervell, la que perdurará, és la de mestre. Mestre, més que professor. Mestre que donava el matís a un escrit, mestre que m'esperonava a participar en activitats que mai no haguera pensat participar-hi. Mestre que tenia la paraula amable, mestre que tenia la

paraula dura. Mestre i amic. Amic.

Com diu una pàgina a internet “De vegades pareix que cap escriptor pugui ser alhora intel·ligent i bona persona. Manel Garcia Grau era ambdues coses.” Ara ens toca tornar a obrir la finestra, tornar a deixar entrar el sol. Ens toca recollir la flama de Manel i continuar endavant, i encara que ens coste, “sense deixar-nos afaitar les paraules”. I recordar-lo, allà on siga, amb el seu somriure ample i net.

Albert Garcia

 BIOBIBLIOGRAFIA

Perfils d'un poeta

Manel Garcia Grau (Benicarló, 1962 - Castelló de la Plana, 2006). Doctor en Filologia Catalana per la Universitat de València i professor de català a l'ensenyament secundari i de Filologia Catalana a la Universitat Jaume I de Castelló des de 1995. Va començar a escriure, en castellà, al voltant dels 14 anys. Fruit d'això és el seu primer llibre *Anthropoemas* (1985), Premio Poesía Nueva de l'editorial Prometeo de Madrid, i també el Premi Pablo Neruda atorgat per l'Asociación Iberoamericana de Escritores de los EE.UU (Mèjico, 1983), pel poemari inèdit *Oficio del hombre*. Però va ser al Col·legi Universitari de Castelló i a la Universitat de València on va començar a escriure en català, on va publicar diversos poemes en publicacions universitàries i en antologies i on es va despertar la seva passió i estima pel país i la seva literatura, palesa després des del seu primer llibre *Quadern d'estances*.

Poeta, assagista, narrador, crític literari i estudiós de la literatura catalana contemporània. La seva poesia ha estat valorada en dues etapes: la primera, que abasta des del seu primer llibre, de 1987 fins el 1994, ha estat vista per la crítica sota la influència d'un existencialisme d'arrel simbolista, amb un to escèptic i culte; la segona, des de 1997 fins el 2003, una poesia vinculada a un existencialisme d'arrel civil o de compro-

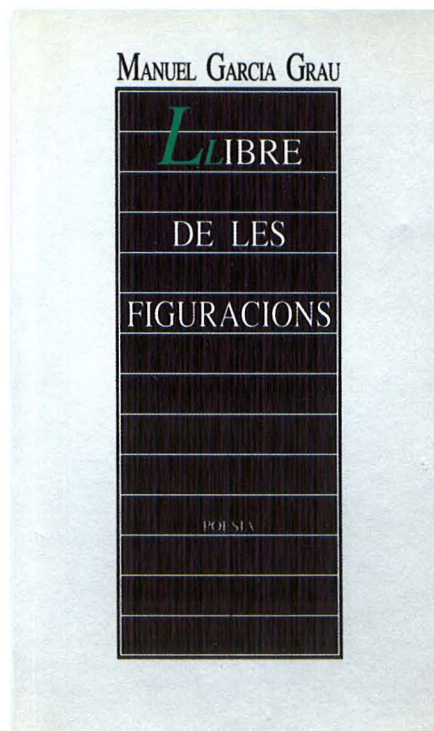
mís cívic, en què l'escepticisme deixa pas a una clara intenció de compromís social, a mena d'un cant contra les desigualtats i el conformisme de la societat actual i amb una poesia més directa, entenedora i combativa.

Ha estat guardonat amb premis com el Miguel Hernández d'Alacant (1986), el Gabriel Ferrater de Reus (1987), el Benvingut Oliver de Catarroja (1988), el Ciutat de Vila-real (1988), el Vicent Andrés Estellés dels Premis Octubre (1990), el Premi Extraordinari de Doctorat (Universitat de València, 1994), el Premi d'assaig "Àngel Sánchez Gozalbo", Ajuntament de Castelló, 1995, L'Englantina d'Or dels Jocs Florals de Barcelona (1997), el Ramon Comas de Tarragona (1997), l'Ausiàs March de Gandia (2000), el Recull-retrat literari de Blanes (2000) i l'Agustí Bartra de Terrassa (2001). Premi Ciutat de València (2005).

Ha publicat una quinzena de llibres, entre els quals desta-

quen, en poesia, *Quadern d'estances* (1987), *La veu assedegada* (1988), *Escenalls dels miratges* (1988), *Els noms insondables* (1990), *Els signes immutables* (1991), *Llibre de les figuracions* (1994), *Mots sota sospita* (1998), *La ciutat de la ira* (1998), *Anatema* (2001), *Al fons de vies desertes* (2002) i *La mordassa* (2003).

En assaig, *Poetes del Nord. Poesia jove a les comar-*

Portada de *Llibre de les Figuracions*

BIOBIBLIOGRAFIA

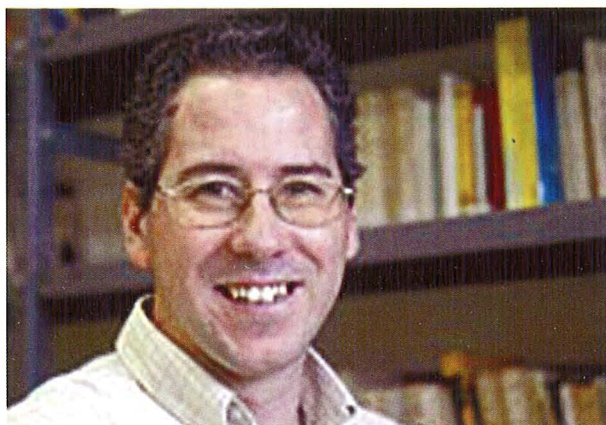
ques del nord del País Valencià (1985-1992), amb Ll. Meseguer i J. M. San Abdon, (1992), *Poètiques i voluntats per a una societat perifèrica* (1994), *De Castelló a Ítaca* (1997), *Polítiques (i) lingüístiques* (1997) o *Les suspicàcies metòdiques* (2002).

I en narrativa la novel·la *El Papa maleït* (2003) i *La vella profecia* (en premsa).

Com a crític literari col·labora habitualment al suplement "Cultura" de l'Avui i al "Cuadernos" del diari *Mediterráneo* de Castelló i com a articulista periodístic amb una columna d'opinió als diumenges del diari *Heraldo de Castelló*.

Poesia

Quadern d'estances València, Ed. de la Guerra, 1988. *La veu assedegada* Catarroja, Ajuntament, 1989. *Escenalls dels miratges* Vila-real, Ajuntament, 1989. *Els noms insondables* València, Eliseu Climent /3i4, 1990. *Els signes immutables* Alzira, Bromera, 1991. *Llibre de les figuracions* València, IVEI Alfons el Magnànim, 1993. *Mots sota sospita* Valls, Cossetània, 1997. *La ciutat de la ira* València, 7 i mig, 1998. *Anatema* Alzira, Bromera, 2001. *Al fons de vies desertes* Barcelona, Ed. 62, 2002. *La mordassa* Catarroja, Perifèric Edicions, 2003. *Els corrents invisibles* (Las corrientes invisibles). Antologia bilingüe (1988-2003). Castelló. Eliago

Ediciones S.L, 2006. *Constants vitals*. Alzira Bromera (en impremta), 2006.

Novel·la

El Papa maleït: Una intriga novel·lística sobre el Papa Luna Barcelona, Planeta, 2003.

La profecia del Papa Luna. (infantil). Alaquas.Prodidacta Abril Edicions, 2004.

Davall del Cel. Catarroja. Perifèric Edicions, 2006.

Crítica literària o assaig

Poetes del Nord. Poesia jove a les comarques del nord del País Valencià (1985-1992) (amb Ll. Meseguer i J. M. San Abdon) Publicacions de la Universitat Jaume I de Castelló-Agrupació Borrianea de Cultura, 1992. *Poètiques i voluntats per a una societat perifèrica* Barcelona, Abadia de Montserrat, 1994. *De Castelló a Ítaca : l'univers literari de M. Peris i Segarra* Castelló de la Plana, Ajuntament, 1997. *Polítiques (i) lingüístiques* Barcelona, Abadia de Montserrat, 1997. *Les suspicàcies metòdiques* Barcelona, Abadia de Montserrat, 2002.